

Grönlandsrapport 2

16 november 2001

Här kommer den allt kyligare fortsättningen av berättelsen om grönlandsåret i Scoresbysundsfjorden. Den börjar där den första slutade. Eller snarare strax innan...

Då vi förste oktober kom hem till Sydkap efter sista turen för året in till Scoresbysund kunde vi andas ut. Nu kunde fjordisen lägga sig bäst den ville. Vi var lite nervösa att inte komma tillbaka, eftersom vi redan på inresan till byn passerat flera kvadratkilometerstora nyisområden. Väl hemma igen var vi väl preparerade att möta vintern tillsammans med våra nya kompisar grönlandshundarna; tikarna Bamse och Naala samt hanhunden Turner (döpt efter Tina på grund av den tjocka pälsen).

Efter den långa båtresan var det inte utan att vi ville ut och röra på benen. Vi bestämde oss för var sin tredagarstur medan den andre passade hundarna. Oscar först, sedan jag och därefter en längre färd tillsammans med hundarna.

Ännu så länge var det barmark och i vackert väder den 8 oktober traskade Oscar iväg norrut till Holger Danskes Brillor, två avlånga sjöar som på kartan ser ut som ett par glasögon, och som ligger i en djup, vacker dal mellan det 1000 meter höga Pythagoras Berg och de 1500-2700 meter höga Staunings Alper. På kvällen mulnade det, och på natten började det snöa allt kraftigare. Tredje dagen efter två dygns ihållande nederbörd under snötyngt tält började Oscar det konditionskrävande pulsandet hemåt i halvmeterdjup blötsnö och minimal sikt.

Snön låg kvar och har gjort det sedan då. Vintern hade liksom kommit som i ett trollslag och medan snön satte sig, växlade vi under några dagars tid skidåkning med att sätta upp hyllor och bygga sängar, samt att riva och renovera den 15 meter långa halvt nedrasade boden en bit från huset, som nu blivit hälften så lång med snickarbod, bränsleförråd, vedbod och lagerutrymme.

Den artonde var det så dags för min färd, varpå jag spände på mig skidorna och drog norrut till södra delen av 1,5 mil avlägsna Karstryggens lockande siluett. Färden dit gick över relativt plan mark. Men jag kom iväg sent och föret var inte det bästa, så då jag vid skymningen såg en flock med sju myskoxar beta längs en älvbrink några hundra meter bort slog jag läger i hopp om att de skulle vara kvar på morgonen.

Natten blev stilla och klar med dansande norrsken och behagliga 5-7 minusgrader. På morgonen var myskoxarna borta och det började blåsa, och då jag tog ner mitt gamla beprövade tunneltält hade vinden ökat tillräckligt för att knäcka en av tältstängerna. Lyckligtvis fanns en i reserv. Efter någon kilometer blev det stilla igen och förblev så resten av turen, men bakom mig i söder syntes väldiga snömoln ryka längs sluttningarna hela dagen.

Efter två timmar kom jag fram dit jag skulle, satte upp tältet på snön och konstaterade att fotogenbrännaren till Trangiaköket vägrade att fungera då jag skulle tillaga lite fruktsoppa. Så det blev att ta fram spritbrännaren innan jag på fin välpackad snö ägnade resten av dagen att lättjefullt glida runt längs bergssluttningarna utan ryggsäck i halvklart väder och fem minus.

Tredje dagen blev det återfärd. Liksom dagen innan syntes en hel del myskoxe. Hittills har inte en enda visat några aggressiva tendenser. Kommer man för nära flyr de i rykande galopp och fladdrande pälsar med en graciositet som är svår att förknippa med de robusta djuren.

Då det återstod en mil till Sydkap förändrades snön radikalt. Betydligt isigare än för två dagar sedan, och gropar som om meterstora flak lyfts bort. Väl hemma framåt skymningen berättade Oscar att vi fått problem. En stormvind hade under natten förintat tre av vindgeneratorns sex rotorblad, samt den ring som band ytterkanterna av dessa samman. Han berättade vidare att det i Sydkap blåst mellan kuling och storm i två dygn samtidigt som temperaturen hade stigit uppemot nio plusgrader (en och en hal mil därifrån hade jag vid samma tillfälle haft i det närmaste stiltje och 5-7 minus).

Vindsnurren var ett problem. Om drygt en månad skulle solen försvinna bakom söderhorisonten två

månader framåt och då var det inte våra två solpaneler utan just snurran som skulle förse oss med ström. Så vad göra? Det var bara att försöka att reparera med vad som stod till buds, vilket Oscar tog på sig medan jag monterade och färdigställde hundsläden inför den kommande långturen med våra fyrbenta vänner. Efter några dagar hade han finurligt ersatt de bortslitna rotorbladen med nya av plexiglas, armerad med silvertejp som stadgades upp med en metallring av klippta fönsterbleck. Utseendet såg något haltande ut, men till dags dato fungerar den fint och laddar som den skall. För att inte utmana ödet för mycket surrar vi den om det blåser för hårt.

Alltefter tiden gick och det blev kallare såg vi med stigande förvåning hur den efterlängtade fjordisen vägrade att lägga sig. Eller rättare sagt, det gjorde den gång på gång. Ena dagen ett lovande istäcke, dagen efter öppet vatten, i stort sett oberoende temperatur. Även dagar med 15 minus och stiltje kunde istäcket plötsligt försvinna. Förmodligen beroende på strömmar och varmare vatten från djupet som kom upp till ytan.

27 oktober var vi klara att med att sela på Bamse, Turner och Naala framför släden, och så gav vi oss av norrut igen i vackert väder och tolv minus. I början gick det lite trögt. Det var första turen för säsongen för hundarna. Dessutom är enda vägen ut från Sydkap mot lite planare vidder (då det inte finns någon fjordis) längs en 45-gradig bergssluttning som vetter oroväckande brant ner mot det öppna vattnet. Det löser vi genom att en skidar före fastspänd i en lina till släden för att hjälpa hundarna att dra då det går uppför, medan den andre pulsar vid sidan av släden för att hindra den från att kapsejsa i den starka sidlutningen, vilket den ändå gör alltför många gånger. Men vi skall inte klaga, man belönas med bra motion. Och det kan ju vara bra att ha.

Det tog två dagar innan hundarna fräschat upp minnet att de faktiskt var draghundar. Samtidigt föll temperaturen drastiskt. Fjärde dagen var vi långt uppe uppe i Schuchertdalens milsbreda deltaland med betande myskoxflockar, kantad i öster av taffelberg och i väster av den spännande Karstryggen. Den senare såg riktigt intressant ut från vårt håll med förkastningar som förmodligen försvann ner i grottor dit vi skall återvända då det blir barmark. Längre norrut kröp dalen allt djupare in i Staunings Alper, där höjden på bergen på båda sidor dalen växte till ca 1700 meter.

På kvällen den 31 oktober var det lika många minusgrader som dagar i månaden, dvs 31 stycken. Under dagen hade jag lyckats ådra mig mitt livs första ordentliga frostsador. Det började lite oskyldigt med att jag tappade känslan i fötterna. När blodet försökte tränga tillbaka under natten blev det en outhärdlig värk som flerfalt överträffar mitt livs samlade synder. Dagen därpå var båda fötterna rejält svullna med de två minsta tårna på vänsterfoten som uppsvällda ballonger. Eftersom det ändå var dags att bege sig hemåt, var bara att hoppas att det hela inte skulle förvärras.

Under återfärden steg temperaturen, medan barometern drastiskt föll och det började blåsa. Dagarna är ju inte så långa längre och då vi skulle sätta upp nya kupoltältet märkte vi att vinden var för hård och att tältstängerna hela tiden vek sig, varav en sprack, så det blev istället i all hast nödbivack. Förutsättningarna, med tre decimeter relativt lös snö utan möjlighet att gräva in sig i någon driva eller bygga igloo, var inte så goda. Istället lade vi packningen som en mur mot vinden med den piskande tältduken som tak och oss själva inunder.

Stormen rasade under natten alltmedan drivsnön från alla håll packade oss alltmer samman fast vi försökte hålla emot med sparkar och knytnäveslag. Sällan har Oscar varit så intima som den natten då vi låg packade som sillar flåsande av syrebrist under den lufttäta tältduken. Framåt fyra på morgonen stillnade vinden. Snödjupet var nu det dubbla och välpackad som en asfaltsplan så det var bara att sätta upp tältet och få i oss lite mat.

Resten av hemfärden gick bra trots värkande fötter. Ända till hundra meter innan stugan. Då dök nämligen två långhåriga, urtidslänkande figurer i skepnad av en myskoxko och hennes nästan vuxna kalv upp framför oss. Hundarna blev väldigt betagna av detta och började dra som bara den för att

rusa fram och hälsa eller nåt i den stilen. Men efter tio meter tvärstannade de, blev osäkra, närmast rädda. Av detta blev det liksom inte någon ordning på nåt, utan vi fick välta släden och försöka be oxarna vänligt men bestämt att avlägsna sig bort från vår färdriktning, vilket de slutligen gjorde, fast väldigt motvilligt. Resten av kvällen avlöpte med upppackning, uppvärmning av huset och rejäl middag bestående av pizza och vin. Tala om kontraster!

Efter den stränga kylan var vi helt övertygade om att fjorden äntligen lagt sig. Men icke! Öppet vatten så långt ögat nådde. Kan kanske bero på att det inte alls varit lika kallt hemma som fem mil norrut. Under veckan vi varit borta hade minitemperaturen i Sydkap endast varit 18 minus.

Sydkap blev nu något slags konvalescenthem. Under så gott som hela färden hade Oscar lidit av ömma anklar, och mina tår ville jag helst undvika att titta på. Blåsorna hade nu spruckit och blottat rött, hudlöst, svårläkt, svidande kött. Så vi har varit väl motiverade att inte göra några längre turer innan vi blir fräscha igen. Den ljusa delen av dagarna har vi mest hållit oss utanför stugan där det alltid finns vedhuggning och annat uppiggande att ta itu med.

Ibland har det blivit någon kajaktur, vilket är en mycket bra aktivitet om man har dåliga fötter. Annars en hel del bokläsande.

Nu väntar vi ivrigt på att vi skall kunna ta på oss skidpjäxorna igen, och att isen någon gång skall lägga sig, vilket kommer att utöka vår rörelsefrihet betydligt. Framförallt väntar vi på att från isen lägga ut långlina för helleflundra och kättingförsedd krok för håkärning för att komplettera det sinande förrådet av sälkött, framförallt till hundarna, men även till oss. Långlinan kunde vi i och för sig redan tidigare kunnat lägga ut från båten, men eftersom det är livlig trafik hit och dit av 30 meter höga, synnerligen djupkölade vita skepp i miljontonsklassen, skulle den linan förmodligen inte bli så värst långlivad. Bättre då att vänta till allt frusit fast och stillnat av.

Under hösten har det bland mycket annat varit intressant att följa fågelflyttningen söderut. Här nedan följer en lista på när de olika arterna syns för sista gången. Märkligast är de sena observationerna av den insektsätande stenskvätan när hela landskapet var täckt med halvmeter djup snö den 11 oktober, samt snösparven som syntes till helt nyligen.

Tärnmås	25.8
Spetsbergsgås	30.8
Vitkindad gås	30.8
Labb	4.9
Ospec. Falk (jakt- el pilgrimsfalk)	10.9
Smålom	15.9
Skärinäppa	4.10
Islom	8.10
Stenskvätta	9.10
Gråsiska	19.10
Alfågel	26.10
Vittrut	26.10
Ejder	6.11
Småskrake	6.11
Tobisgrissla	6.11
Snösparv	18.11
Fjällripa (stannfågel)	
Korp (stannfågel)	

Som jag skrev innan vi lämnade Sverige ingår vi det s.k Jasonprojektet som drivs av det nybyggda vetenskapscentrat Universeum i Göteborg. Det är ett samarbetsorgan mellan skolelever och forskare i fält där man har ett speciellt tema varje läsår. För tillfället är detta tema "Frusna världar". Vi finns med på deras hemsida: www.universeum.se/jason, där det även finns en del bilder.

20/11

Idag försvinner solen definitivt under horisonten två månader fram i tiden. Sista avskedet var emellertid redan i förrgår då en del av solskivan glimtade fram tio minuter bakom bergen långt i söder. Men det är fortfarande relativt ljust mellan 9 på förmiddagen och tre på eftermiddagen. Mina tår börjar så smått att likna tår, om än såriga, och det dröjer nog ytterligare en vecka innan de är läkta. Oscars anklar är också betydligt bättre.

Jag hoppas att det går att hålla kontakten med oss mörkertiden igenom. Det hänger på laddningen i batterierna, dvs. om vindarna vill blåsa och om vindsnurrar håller. Annars blir det framåt början av februari då solcellerna borde börja ladda så smått. Hittills har det typiska vädret varit långa perioder med stiltje och svaga vindar avlöst av en och annan kuling eller storm. Mera sällan något däremellan.

Ha det så bra!

Hälsningar
Svante